

BOGDÁN LÁSZLÓ

Egy lány Velencéből*

Egy újabb szélroham szétzilálta a komor, sötétlő, cápaalakú hófelhőket és hirtelen, minden átmenet nélkül jelent meg az addig vigasztalan égen a narancssárga napkorong, a szemsértő fényben érzékelhetően vált tolakodóvá minden, váratlanul nőttek meg és kerültek közel hozzá a piszkos vízben lebegő gondolák. Valahol jobbra egy palazzo nyitott, emeleti ablakából fiatal lány nevetett, sátorhaját borzolta a huzat, hosszan, győzedelmesen nevetett és nevetését brutálisan nyomta el a hirtelen megszólaló harangok szava.

Dél volt, a csalódások, kételyek dele.

Takács állott a fényben, fürdette arcát, a hangzónben már nem hallatszott az előbbi lány nevetése, sziluettje viszont még látszott, az ablakkeretben hátrafordulva beszélgetett valakivel. Takács téován húzta össze magán szürke porköpenyét s bal kezét zsebében felejtve, jóleső érzésekkel tapogatta ki amerikai forgópisztolyának agyát. A fém hűvös érintése sem nyugtatta meg, egy pillanatra összekoccantak a fogai, eltűnt, mintha elfújták volna a velencei palotával, az ablakban bámészkodó szőke lánnyal együtt, hol volt, hol nem volt, és ő látta megint a sziklás hegységben feléjük vágató, szörnyűségesen kifestett indiánokat, hallotta az éles torokhangon gurgulázó, legelől vágázó törzsfőnököt is. Feltartóztathatatlanul zúdultak feléjük, és a kapitány még mindig nem adta meg a jelt. Hasaltak és guggoltak a felfordított szekerek mögött, s ő azt hitte, ezt a rohamot soha senki nem állíthatja meg. Borzongott... Ó, mamma mia, motyogta mellette egy hirtelenszőke olasz fickó és keze öntudatlanul is karabélyára ravaszára siklott, de a jel még mindig késett, és Takács kitágult szemmel bámulta, mint a színházi előadást páholyból, a feléjük robogó, száz arcú, kifestett, iszonyúan rikító színekkel parádézó halált. Váratlanul hallotta meg kapitánya hangját s a feldübbörgő belga karabélyok torkolattüze pillanatokra vakká és süketévé tette, a sűrű egymásutánban ismétlődő lövések zaja elnyomott minden más hangot, kifestett testek, eltorzult arcok, nyihogó, felfordult lovak kavargtak egyetlen idült, feltartóztathatatlan körtáncban, amelynek ő is részese volt, hiába akart éppen másutt lenni. Igen, részese volt ő is a táncnak, akár a körhintán, lassan émelyítően forgott el sajgó szeme előtt a mező. Nem, ennek nem lehet soha vége, lökte félre füstölgő csövű fegyverét, már amúgy sem lett volna ideje újratölteni és a hatalmas termetű, kimázolt arcú indián üvöltve közeledett, mintha a földből nőtt volna ki. Meg mert volna esküdni rá, az előbb

* A szoros délben c. regény második fejezete.

még nem volt ott. Dermedten bámulta. Úgy érezte, mozdulni sem bír, megmerevedik, mint tűre feltűzött bogár, de keze mintha különvált volna tőle, hátaozottan cselekedett, érezte egy végtelen, soha el nem múló pillanatra a forgópisztoly agyának megnyugtató hűvösségét, lőtt, látta, amint az indián harcos kimerevedő szemmel zuhan el, szinte a szekerekig sodorja a roham ereje, nyakából spriccel a vér.

Nem, nem jó emlékezni.

A lány most eltűnik az ablakból, a harangszó is elhallgat, a téren megjelennek az álarcosok, furcsa állatfejek villognak a fényben, Takács megadóan bámulja a hamarosan teljes erővel beinduló karnevál első vendégeit, vigyorogva, tétován simogatja forgópisztolya agyát, szorítja, érzi, lassan mindenféleképpen átmelegedik a tenyerében, de most ez sem nyugtatja meg, kilép a kapuláb mellől és tétován, mintha valamit keresne, végigpillant a csatornán. A remegő víztükörből újra szemébe villan a nap. A harangszó tétován szólal meg újra, feleselnek egymással a kisebb-nagyobb harangok s még el sem ülnek a mindent mozgásba hozó, a teret is megremegető hangok, máris panaszkodni kezd egy valamiért megkéső lélekharang és válaszul méltóságteljesen kondulnak meg újra a nagyobb harangok is, aztán csend lesz s mintha csak feltartóztathatatlanul folytatódna az időben, figyelmeztetően csattan fel újra az előbbi női kacagás. Takács megrezzen, jobbra fordul, a palota ablakában még mindig ott áll a lány s mintha ránézne, mintha egyedül őrá nézne a kacagást sem hagyva abba. Tétován emeli fel kezét és rámutat, olyanformán, mint kisgyermek, amikor a lövöldözést imitálva, puska helyett kezüket emelik fel s tartják játszótársuk felé...

Takács rosszkedvűen fordul el, újra a csatorna bőrdőző vizét figyeli, mintha valami jelre várna. Galambok röppennek fel, Velence élő rongyai, árnyékuk vibrál a csatorna tükrén. Takács lehunyja szemét, zihál. A nevetés elhalkul, fokozatosan nyomja el valami mandolinzene. Érdeklődve kapja fel a fejét: egy gondola úszik el előtte, hosszú fehér ruhás nők ülnek benne és legyezőikkel izgatottan hadonászva kísérik társnőjüket – loknijaik, frufrujaik között bújócskázik a gonosz, öreg idő. Már itt lehetne a kapitány is, gondolja Takács, s végre elengedve pisztolyát, iszákjából előszedi a két medvefejet formázó álarcot és hosszan elnézegeti a kitátott szájú, zsákmányukat leső medvefejeket.

Hátát egy tölgyfának vetve nézi 1849 nyarán az út alattuk kanyargó szalagját. Por kél, darab időre eltakar mindent.

Csend van a tömösi szorosban, a délután nap búcsúzó fényében jól kivehetőek a fától-fáig lopakodó idegen árnyékok. Néha fel-felcsillan egy-egy lövés, s egy-egy árnyék lassan nyúlik el a fűvön, lassan, méltóságteljesen, megállíthatatlanul, mintha a mindig jelenlevő ismeretlen Isten lassítaná le a történeteket. Ha le is lassítja, magyarázza Szerémy kapitány, Ferkó fiam, jól vésd észbe, megállí-

tani soha nem állíthatja meg!... Mindnyájan a kezében vagyunk. Ő az Isten!... A mindenható!

– Ha közömbös is, ahogy te mondod – szólal meg mellettük a plébános, átmenetileg fegyverre cserélve a keresztet –, noha ez egészen bizonyosan *nem* így van, velünk van mindég és ez is valami. Sőt a legtöbb!

– Lehet – fintorog Szerémy kapitány és alig észrevehetően Takácsra kacsint, ahhoz viszont mit szól, hogy most éppen a hátunkba kerülnek a muszkák...

Az Isten semmit, Gerzson, így a pap, mivel ő nem beszél mivélünk, földi halandókkal, akik csak porszemek lehetünk a tenyerén...

– Vagy még azok sem – legyintett a kapitány és sóhajtva Takács felé fordul. – Készen állasz-e, Ferenc?

Takács bólintott.

– Hamarosan mennünk kell, hiszen tudod – teszi megnyugtatóan a vállára a kezét a kapitány. – Üzenetünk van Csányitól Bemnek. Sietnünk kell. Hiszen tudod?

Hogyan, elmennek? – néz rájuk szúrósan a pap, de a kapitány elfordul, nem válaszol, lenn a völgyben a fától-fáig lopakodó alakokat figyelő hosszú csövű tengerész távcsövén és fintorog.

Mellettük a másik fánál fiatal fekete fiú énekel a maga körül mindent felperzselő, iszonyatos szerelemről. Futár kúszik melléjük, valamit súg a kapitánynak, aki felemeli fegyverét, hosszan céloz, lő, és a felbukkanó árnyék után ereszt egy cifra káromkodást.

– Jól sejtettem – súgja –, elárultak bennünket, most már lehetetlen lesz állásainkat tartani. Mennünk kell, fiam, amíg még lehet.

– Addig tart a kötelesség – mondja kenetteljesen, de csöppnyi tagadhatatlan gúnnyal a pap –, ameddig engedi a becsület.

– Mennünk kell, atyám. Elszólít a kötelesség – hadarja Szerémy, s összecsuksa távcsövét iszákjába süllyeszti. Fejével alig észrevehetően int Takácsnak.

Ő elköszön a paptól, kúszni kezd hátrafelé, a felmelegedett avaron, száz lépésnyire áll a két ló, nagy kétágú fa mellett, lövések csattannak, észrevehetően gyorsulnak fel az események, mintha az ismeretlen Isten elunta volna az örökös halasztást, a lassításokat. Még látja, hogy Szerémy egy pillanatra magához öleli a papot. Vigyázz magadra Samukám, mondja, aztán oldalazva kezd futni fától fáig, lövések követik, mintha csak be akarnák mérni örökké változó helyét.

El kell érnünk a tábornokot, meg kell találunk, éri utol Szerémy, nem adhatunk ilyen hamar két ólomkatonát drága magyar hazánknak.

A fekete fiú még mindég leállíthatatlanul torokhangan éneklő a fánál, hogy akkor szép a sűrű erdő, mikor zöld.

– Vagy amikor ég – legyint Szerémy kapitány.

– Befoghatná végre a lepénylesőjét – horkant fel dühösen egy láthatatlan őrmester, egy másik fa mellől – vagy azt várja, hogy a muszkák fogják be azt a dalos pofáját? Van fontosabb dolgunk is mostan a reménytelen szerelemnél és az örökké zöld erdőknél.

Bár ki tudja?!

– Mi van, szépfíú? – érinti meg a karját az előbb még a palazzo emeleti ablakából kacarászó leány. Sötétkéköpenyben van, hosszú szőke haját babrálja a huzat, kék szeme engesztelően függ Takácson, aki idegesen fordul el. De hiszen erre itt és most nincsen idő. Bár ki tudja? Van-e, lehet-e fontosabb dolog a szerelemnél?

Visszafordul, megfogja a lány kezét, figyelmesen vizsgálja, mintha jósolni akarna belőle. Mosolyog. A tér lassan népesül be éneklő, nevetgélő, táncoló álarcosokkal.

– Mi van? – grimaszodik a lány. – Talán nem tetszem neked?

A maszkások körülfogják őket, énekelnek, üvegeket nyújtanak feléjük. A lány segélykérően kapaszkodik a karjába, mintha soha nem akarná elengedni.

Dél van. A kétségek és a lassan feltámadó remény dele. A csatornán újabb gondolák közelednek, mintha itt énekelne kánonban a világ minden gyönyörű és fehér ruhás nője.

– Miért vagy olyan tartózkodó? – simul hozzá a lány, csak nem félsz tőlem?

Takács megremeg, ismerős érintést érez a vállán, keze újra reflexszerűen siklik a köpeny alá, megmarkolja a forgópisztolyt. A lány felsikolt.

– Mi van? – kacag Szerémy kapitány. – Csak nem rosszak az idegeid, Ferenc?!

– Nem, nem, csak...

– Mi van? – kacag tovább a kapitány s végignézi rajtuk. – Alakulnak a párok?

– Franciska – pukedlizik a lány, egy pillanatra elengedve Takács jobb karját.

– Gyönyörű neve van – mosolyog gálánsan a kapitány s elvéve Takács iszákjából az álarcot, szó nélkül biggyeszi fejére a medveformájú maskarát.

– Csak a nevem szép?

– A nevénel csak maga szebb, kicsim.

– Ő – kezd magyarázkodni Takács, noha érzi, hogy a helyzet lassan siklik ki ellenőrzése alól s minden magyarázat felesleges. – Ő nem is tudja, de...

– Csak semmi pánik, legyint a kapitány, ötig elengedi, ötre legyen a megbeszélt helyen – néz mereven rá – tudja hol? Igen, ott, abban a borozóban, ott találkozik a többiekkel, Fülöppel és kompániájával, hogy megbeszéljék, *hogyan* tovább, hiszen a légió ügye úgy tűnik végleg megfeneklett, Klapka sértetten hallgat, Földváry, mint hírlik, már vissza is tért Párizsba a szeretőihez, nem tudni *mi lesz, hogyan lesz, hogyan lehet* tovább?!

– Ti milyen nyelven beszéltek? Dorombol oldalán az olasz lány. – Egyetlen szavatok sem értem.

– Magyarul, nevet Takács s nézi, amint a medvefejes, szálas alak eltűnik az éneklő-táncoló maskarák között.

– Innék valamit, öleli át a lányt, de balkeze még mindig a forgópisztoly agyán szorul össze. Az ember soha nem lehet elég óvatos.

– Való igaz, ő is megszomjazott, ismeri be a lány s váratlan mozdulattal egy köpenyéből előhúzott álarcot varázsol szív alakú arcára. Rókafej vicsorog selymán Takácsra, mögötte figyelmesen, talán, gúnyosan villog a kökénykék szempár.

– Csak semmi pánik, mormogja Takács s elengedve forgópisztolyát, előhalászva izákjából fejére illeszti a medveálarcot. Elvegyülni a tömegben, semmi az, mondja mintegy bátorításul, magamagának s átölelve a lányt, megindulnak a téren, a táncoló-éneklő-mulatérozó álarcosok tömegében.

– Hozzám? Vagy hozzád? – kérdezi félreérthetetlen hangsúllyal a lány s Takács megadóan bólint.

– De előbb innék valamit, teszi még hozzá, szorosan magához ölelve a törékeny alakot, ha már megtalálta, nem akarja el is veszíteni.

Haza vagy vissza Amerikába, meditált tegnap este a szállásukon Szerémy. Figyelmessy Fülöp talán *többet* tud.

– Kinél?

– Nálunk.

– A kém? – vetődik hanyatt az ágyán Takács. Aki női ruhába öltözve tévesztette meg az osztrákokat a Mack-féle összeesküvés idején hozván és vivén a híreket, amíg mi Amerikában harcoltunk az indiánokkal?...

– Igen, ő!...

– Hát itten van?..

Véle kell találkozzon holnap délután négykor a Velence oroszlánjához címzett becsületsüllyesztőben.

És a légió?

Annak alighanem vége, arról már le is mondhat. A franciák Solferino után érthetetlen módon visszakoztak, noha a véráldozatnak megvolt az értelme, már-már kezükben volt a győzelem. Dehát mindig így történik ez. Már Rákóczinak sem kellett volna hinni a franciáknak. Becsapták Kossuthot is. Garibaldi persze sajnálja az egészet, táborában helyünk van, dehát el kellene döntenünk, akarunk-e olasz katonák lenni? A légió azért *más* volt. Szerémy fújtat, mint egy sebzett vadkan és eszelősen mered Takácsra. A világpolitikai helyzet változékony, mint az időjárás, szeszélyes, mint a nők. Hogy mit csinál Klapka?! Honnan tudja. Ő nem jó.

A kapitány elhallgat. Szétnéz maga körül, aztán ruganyos léptekkel tovább sétál a szobában, úgy mozog, kecsesen és veszélyesen, mint párduc a ketrecé-

ben. Takács egy idő után már nem tudja követni fel-feltörő elmélkedéseit, még rémlik, elhangzik Kossuth neve is, azután az Ihász Dániel. A hatalmas termetű ezredes neve ismerősen cseng, őt személyesen is sikerült megismernie Takácsnak, velük volt akkor is Amerikában, amikor a Sziklás hegységben az indiánokkal harcoltak. Csata után egykedvűen forgatta coltja üres tárát. Isten, haza, Kossuth apánk, mondta még nyersen. Én *ebben* bízom. És fölemelte a pisztolyt. *Oda* visszamenni? Ihász, noha akkoriban nem rajongott éppen a kormányzóért, most legfőbb testőrzője. A napokban sikerült újra megghiúsítania egy Kossuth elleni merényletet. Hányadikat, mióta mellette van?

ODA visszamenni?! Hát van annak értelme Gerzson úrfi, van annak értelme, kapitány úr?!

– Nincs fiam? – áll meg sétájában a kapitány és szeme gúnyosan villan meg. És az olmtüzi sáncoknak van? Börtönbe vágyik Takács, vasat kíván a lábára? Ha igen, mondja meg, nyugodtan mondja csak meg és máris elválnak útjaik. Hiszen végeredményben nincsenek összekötve, nem ikrek ők...

– Ezt a kapitány úr sem mondhatja komolyan – áll fel idegesen ágyáról Takács. De hiszen az is lehet, hogy érvényben van még a halálos ítélet, amit...

Bagatell, vigyorog a kapitány s eszelősen tér vissza Ihász Dánielre, aki résen volt s elkapta a forrásoknál ólálkodó gonosz törpét. Mert egy cirkuszi törpét bérelt fel a kamarilla, hogy megszabadítsa a császárt Lajosunk számára egyre kellemetlenebb személyétől, s a gondok tömkelegétől, ami a Magyar Nemzeti Igazgatóság legfőbb korifeusa momentán jelent...

Takács téován ül vissza az ágyra, lehunyja a szemét, látja az olmtüzi vár bástyáit, aztán változik a kép, az óriási termetű Ihász nyakánál fogva, mint egy macskakölyköt lóbálja meg a felbérelt orgyilkos törpét, míg Kossuth zavarában verseket mormol. Régi dicsőségünk hol késel az éji homályban... Aztán a gyanakvó ezredes megtalálja a méreggel teli zacskót, a törpkést is és messzire hajítja a vinnyogó, rimánkodó törpét.

Két farkasmaszkit viselő fickó el akarja szakítani tőle Franciskát, Takács felrebben, szorosabban öleli magához a lányt, a farkasok vicsorognak, ráncigálják őket, a toportyánok mozdulatait imitálva, mintha színpadon lennének, de egyre erőszakosabbak és vadabbak lesznek, vagy Takács veszt el a türelmét, mindenesetre egy pillanat és kezében a forgópisztoly. Amint a colt csöve megvillan a fényben, a fickók is észhez térnek, motyognak valamit s farkasokhoz egyáltalán nem méltóan keresztet vetve, hanyatt-homlok menekülnek.

– Most mire gondol? – simul hozzá a palazzo ajtajában a lány és behúzza magával a sötét előcsarnokba.

– Na vajon? – kérdez vissza Takács, s ahogy magához szorítja, összekoccannak álarcaik. A lépcsőn már rohannak, az ajtót kétszer is kulcsra zárja maguk után Franciska. Takács az ablakhoz lépve nézi a lenti ünneplő tömeget,

próbálja megkeresni az iménti pórul járt farkasokat, de rájön, ez reménytelen vállalkozás. Az álarcok lassú táncban forognak el előtte.

A lány melléje lép, elhúzza a függönyt, poharakat, grappás üvegeket szed elő, tölt, egy pillanatra összekapcsolódik a tekintetük s rájőve helyzetük fonákására, egyszerre nevetik el magukat s nyúlnak álarcaik felé.

– Ki vagy te? – érinti poharát az övéhez a lány.

– Ha ő azt tudná? – nevet kesernyésen Takács s egy hajtásra issza ki poharát. A grappa szétárad benne, hirtelen újra erősnek, magabiztosnak érzi magát s igen, kicsit szomorúnak is, mint akkor ott, a Sziklás hegységben, amikor a feléje zúduló indián harcost nézte, amint a hihetetlen erejű elszánt roham szinte a szekerekig sodorta, noha nyakából ömlött a vér és kérdései végképp szemébe üvegesedtek.

– Ennyi – motyogja Takács szemét lehunyva.

– Mi ennyi? – rázta meg a vállát Szerémy döbbenetén, aztán a halott indiánra pillantva megértően bólintott.

– Szűnünk egy miccenésre – szűrte fogai között a szót, aztán tüzeltek tovább, nem volt idő több beszédre.

– Most mire gondol? – kérdezi a lány s kibújik köpenyéből, majd kis, észrevehető tétozás után ruhájából is.

Takács ámultan nézi a hibátlan fehér testet, mintha csak valamelyik minap látott freskóról, képről szökött volna le, templomokat, palotákat jártak Szerémyvel napokig, ismerkedtek Velencével, lehet, hogy mégis angyal lenne?

Iszik még egy bátorító kortyot, direkt az üvegből és elszántan, átgondolt mozdulatokkal kezd vetkőzni. Forgópisztolyát az ágy mellé ereszti le, mintha az ablakon keresztül bármelyik pillanatban az indiánok, az ajtón keresztül a folyosóról az orosz vagy reguláris csapatok támadása lenne várható.

Végigsimít Franciska hunyt szemű arcán s óvatosan zárja karjaiba, mint egy babát. A lány teste tüzel, lehet, hogy lázas? Lehet, hogy beteg? Örült lenne mégis?!

Oda visszamenni? Amerikába? Szerémy most leül melléje, tőrését egykedvűen forgatja a kezében, figyelmesen pillant rá, mintha kérdéseire kizárólag tőle, Takács Ferenctől várná a választ.

Most mindenesetre nem marhaszállítmányokat fognak kísérni, teszi hozzá még bátorítóan, s nem is cirkuszokban fogják dobálni a késeket. Figyelmessy üzente, hogy hamarosan kitörhet a háború az északiak és a déliek között és mindkét tábornak szüksége lesz katonára.

Tehát zsoldosnak? Takács felül az ágyon, mereven nézi a kapitány ismerős-ismeretlen arcát.

Tudsz jobbat? Nevet idegesen Szerémy. Mert ha igen, ha tudsz, monddad fiam, a titkokból nem tudunk megélni...

És Párizs? London? Madrid? Firenze?...

Hát igen. Igen!... A vívó- és lovaglőleckék is megoldás lehetnek valamiképpen, nézegeti el hosszan komor arcát Szerémy kapitány tőre tükörként villogó pengéjében. De fárasztó is, nem gondolja?...

Ha harcolni kell, harcolni fogunk, hunyja le ő megadóan a szemét.

Gyilkolni, javítja ki a kapitány. De ehhez értünk legalább. Nem vagyunk pancserok.

– És az északiak? Netán a déliek oldalán szállnának harcba? – érdeklődik Takács sima gúnnyal.

Mert az, folytatja a kapitány fásultan, láthatólag nincs kedve felvenni a kesztyűt, mégse mindegy, hogy *kinek* az oldalán!... ha már egy nemes ügyet szolgálhatunk, pénzért ugyan, de életünket minden pillanatban kockáztatva, miért is ne leckéztethetnénk meg azokat az idióta rabszolgatartó, pöffeszkedő délieket, akik ott ülnek az ültetvények szélén épült neoklasszicista baromságaik teraszán, pipáznak és azt hiszik, a pipafüst örökre eltakarja előlük a világot, miközben a feketék látástól-vakulásig...

A kapitány hirtelen hallgat el, elteszi tőrét, komoran néz maga elé. Takács magához öleli a lányt, simogatja, száját keresi, érzi, hogy a lány keze tétova pilangóként siklik mellkasára, érzi hajának jázminillatát is, bőrének vadító szagát. Az ajtón ebben a pillanatban kopognak. Franciska teste hirtelen merevedik meg, érzékelhetően hűl ki, kétségbeesetten pillant rá és zihálva kapkodja a levegőt.

Franciska, hallatszík egy női hang az ajtón túl és a kopogás idegesen ismétlődik. Franciska, édes, itthon vagy?

Takács közről, figyelmesen szemléli a hunyt szemű szív alakú arcot, a lány keze kissé céltudatosan kezd mozogni a testén, figyelmeztetően lennebb siklik, mozdulatai határozottabbak lesznek, hiába ismétlődik meg néhányszor a kérdés és a kopogás, már nem figyel rá, Takács testével van elfoglalva. Nem is veszik észre mikor halkulnak el a léptek a folyosón, a szenvedély hatalmába keríti őket, mohó és kegyetlen mint e déli szél, erős és leállíthatatlan mint erre-felé a bórák. Takács érzi, hogy a fehér combok összekulcsolódnak a derekán, síkosba, puhába, mélybe vész, de most nem bán semmit.

– És ez már mindig így lesz, kapitány úr? Soha nem fogunk mi már székely öregemberekkel feredőzni szűkebb pátriánk pezsgőfürdőiben?

– Semmi se tart örökké. Ferkóm, így a kapitány kedvetlenül, de még ne döntsünk, elhamarkodottan soha, teszi még hozzá hosszú szünet után, várjuk talán meg a holnapi napot, lássuk, milyen hírekkel is érkezik a jó Figyel-messy!...

– S a pénz? – érdeklődik óvatosan Takács. Hiszen a hajójegy...

– Minden meglesz! Szól vissza válla fölött méltóságteljesen Beniczky-Szerémy Gerzson huszárkapitány és kilép az ajtón.

– Mostan merre? – lép utána Takács is.

– Sétál egyet, kiszellőzteti a fejét, – válaszol felettese.

Tartózkodó hangsúlyából megérti Takács, hogy egyedül akar maradni, visszalép a szobába, lehanyatlik az ágyra, lehunyja szemét s látja, amint a bugyogó, kénes illatokat árasztó, lilásan derengő vízben ül a fejükön kalappal, szájukban szivarral méltóságteljesen ferdező öregek között. A lány kikel az ágyból. Takácshoz hajol, arcon, majd szájon csókolja, vizet tölt egy porcelán mosdótálba. A tál oldalán kicsinyített másai, karcsú angyalkák várják a csodát. Franciska nem megy vissza közejük, szétvetett lábbal áll meg a lavór fölött, mosdik s átmenet nélkül vidáman kezd énekelni. Dala, amennyire Takács képes követni, egy számárról szól... Egy idő után már nem követi, a grappás üveg felé nyúlva inkább a lány mozgásában gyönyörködik. Mozdulata egy évtizeddel ezelőtti mozdulatát idézi fel. Az évek beszakadnak. A két mozdulat egymást folytatja az időben. A lovak kantára felé nyúl, amikor közvetlen közletről golyózápor zúdul rájuk, látja még, amint a felnyerítő lovak véresen rognak össze és a tömösi szorosban megindul a mindent eldöntő utolsó roham. Sokáig, mogorván kúsznak egymás mellett a forró avaron, aztán Szerémy villámgyorsan emelkedik fel s övéből elővarázsolt törével kétszer is lesújt.

– Ült-e már muszka lovon, mert ő még nem – vigyorog Takácsra s máris az erdőben vágatnak, homályosan villannak meg az öreg, bölcs tölgyek, a lövések zaja egyre halkul, más hangok, az erdő természetes neszei és zajai közé vegyül. Elhalványul lassan, mint a magyar szabadság.

Ezt természetesen a kapitány jegyzi meg, sóhajtva. Egy esztenán állnak meg először, a csobántól (kicsi, sovány, fekete fickó) kapnak túrót, puliszkát, savanyú bort. Idegesen fálnak, csak kézből, állva, a mokány nem szól, csak akkor kezd el villogni a szeme, mint az éhes toportyánoknak, amikor ő arannyal fizet a csekély élelemért, az elrekvirált ruhákért, hegyi lovakért, mivel Szerémynak az a véleménye, hogy muszka lovakkal mégsem mehetnek tovább, túlságosan is feltűnő lenne. A parasztok a fák közül, az esztene árnyékából kerülnek elő (?) mintha csak a föld alól bukkannának fel s némán veszi körül őket, de egy pillantás a puskákra, s Takács keze tőre markolatán máris meggondolkoztatja őket. Az egyenruháikat mindenesetre velük ásatják el, átöltöznének előbb, a csípős túrószagot árasztó daróc marja a bőrüket, szemük azonban nemcsak ezért könnyezik.

– Te lenni jó, domnisorule, szalad utánuk egy öregember, szabadságért harcolni, mint Avram Iancu.

Nem válaszolnak, szó nélkül hagyják faképnél a hátrább húzódó, komoran hallgató parasztokat. Órák múlva már a gerincen, ahonnan messzire látni, egy hosszú, fehér hajú, roskatag pásztor szíves szóval magyarázza el, merre is vegyék az irányt s nem akarja elfogadni az aranyat. Aztán mégis foga közé harapja s nagy faedényből mér két bögrébe sós tejet. Fejével utasítja őket, igyának. Igen, töpreng Takács a sós tej összetéveszthetetlen ízét tíz esztendő múlva

is ínyén érezve, iszik végre egy kisebb korty grappát s elnézegeti a pucér angyalakkal telifestett lavór fölött szétvetett lábbal mosdó olasz lányt. Olyan gyönyörű, hogy belesajdul a szíve s tétován gondol arra, hogy nem is kellene elválniuk, vihetné magával akár Amerikába is. Igen, Bem határozott alakja lebegett előttük azokban a vészterhes hetekben. Menekülésük során mindvégig a tábornok arcát képzeltek maguk elé, közben többször váltottak ruhát, egy vidéki paptól megtudták, hogy végképpen leáldozott a magyar szabadság csilloga. Szerémy földmérőnek adta ki magát, szerzett műszereket is, ha ellenőriznek te vagy a segédem fiam, meredt Takácsra elkínzott arccal. Hosszan fürdőztek két nagy fakádiban a pap borospincéjében, kefével sikálták magukat, tiszta fehérenműt is váltottak, városi ruhába öltöztek mégis érezték, hosszú heteken át érezték magukon a szabadság és a menekülés első, pásztoroktól vett darócának vadítóan csípős túrószagát.

De csak Viddinben, már török földön érték utol a tábornokot s az iszákból előkerült a gondosan bevarrt levél is. Persze a kormánybiztos üzenete kissé megkésett. Három hetet, nevetett kesernyésen Osztrolenko véres csillaga, aki Temesvárott úgy döntött, mégiscsak vállalja a kilátástalan küzdelmet, az utolsó csatát is, de ez már a vég volt, igen, a vég, erre most nem akar emlékezni, a tábornok szavai baljósan fülében csengenek azóta is. A vádra, miszerint *miért* vállalta az összecsapást, ha tudta, hogy esélyei kilátástalanok, úgyszólván a nullával egyenlők, kesernyésen elvigyorodva mormogta, „meg kellett legalább kísértetni!...”

De a fogarasi csatában ismét s utoljára *egyenruha* volt rajtuk. A sűrű lőporfüstben szokatlanul elkínzottnak tűnt Szerémy kapitány arca, utána többé soha nem látta ilyennek, pedig nehéz évek jöttek, a száműzetés évadai? Viddin, Aleppo, a hamburgi kikötő, a kiismerhetetlen óceán, Amerika. A hírek hol előttük jártak, hol hetekig utol sem érték őket szájuk kiszáradt az izgalomtól és a honvágytól. A Howard nevű hajón indultak az ismeretlen, titokzatos, új világ felé. Hamburg hideg fényei lassan elmaradtak mögöttük.

Franciska öltözködik, nevet, vizet tölt a lavórba, fejével utasítja Takácsot, ő is megmosdik, átöltözik, hiába kínálja a lány, több grappát már nem kér, előhúzza atyai örökségét, arany zsebóráját, felkattintja a fedelét, fél öt múlt három perccel, huszonhét perce maradt, hogy elérje a Velence oroszlánjáig, ahol kapitánya minden bizonnyal már búsan hajol össze Figyelmessyvel s négy-öt társával.

– Sétálunk? – kérdezi karjába csimpaszkodva a lány.

Ötre várja a kapitány, magyarázza ő elkínzottan.

– Elkísérheti? – kérdezi izgatottan Franciska s arcán nagy vörös foltok gyúlnak ki.

– Most nem, mondja keserűen Takács, de...

– De?... néz rá figyelmesen a lány s csak akkor szűkül össze a szeme, amikor Takács pénzt akar letenni az asztalra.

– Ő nem kurva! – kiáltja. – Mit képzelsz?

– De este, vagy holnap szívesen találkozna veled.

– Ő nem kurva – dobbant Franciska idegesen s ki tudja honnan varázsolt elő egy törts, máris Takácsra támad, a férfi nevet, elhajol a szúrás elől, megragadja a lány csuklóját, elveszi a kést, simogatja a dühösen toporzékoló lány haját, ahogy a lovait szokta s megnyugtatóan dörögve, magyarul kezdi énekelni, hogy süss fel nap, fényes nap!...

Este ott, a palota előtt, a téren – simul hozzá bocsánatkérően a lány s olyan keservesen mosolyog, mintha utoljára látná.

– A kiskésed – nyújtja át a törts, de Franciska tovább mosolyog s tagadóan rázza szép, makacs fejét.

Tegye csak el, emlék, mondja és elfordul, a válla rázkódik. Takács zavarában nem tudja megállapítani: most sír, netán zokog? Elfordul. Iszákjába süllyeszti a törts, sajátja a csizmaszárában van, a szokást Amerikában tanulta, egy lehajló, alig észrevehető mozdulat és máris a kezében van. Amerikában igazán volt idejük megtanulni virtuóz módon bánni a késekkel. San Franciscóban néhány hónapig késdobálóként is felléptek egy cirkuszban, a kapitány szerette a váratlan helyzeteket. Igaz, a nőket is. És mi tagadás, nevet kesernyésen Takács, ő is szerette és a Bellini társulatnál több nő is volt, kapcsolatukról nemcsak a kívülállók, az érintett férjek is tudomást szereztek, ezért azután gyorsan távozni kellett. Közvetlen életveszélyben viszont utoljára akkor voltak, amikor egy erdőben indiánok támadtak újra rájuk s villámgyorsan nyilazták le a gyanútlan cowboyokat.

Egyetlen esélyük maradt, suttogta Szerémy alig mozduló szájjal Takácsnak, egyetlenegy: eltűnni az erdőben. Valószínű a bozótból lövöldöző indiánok nem is látták őket, hanyattfekve feküdtek a fűben, ahogy Szerémy szerette mondogatni *lazítottak*. Talán nem vesznek észre, súgta még, talán nem is üldöznének!... Akkor már sebesen kúsztak hátrafelé, amerikai forgópisztolyában csak *egyetlen* golyó maradt, valahol drága belga karabélyát is elhagyta, csak Szerémy szokatlanul erős lihegésére s egy vörösfenyő rikítóan vörös színére emlékezik. Később felugrottak, oldalazva futottak... Akkor, azt hiszi, ő is félt egy kicsit, vallotta be a kapitány évek múlva, pohár bora tükrében arcát hosszasan elnézegetve a Howard fedélzetén. Klapka levelét szorongatva. Amivel jöttek, azzal is mentek. A Howarddal. Igen, a légió hírére döntöttek úgy, hogy darab időre (szívük mélyén remélték: talán végleg?) odahagyják Amerikát. Bort ittak a hajón. Beszélgettek. Aludtak. Emlékeztek. Ő is félt, hunyta le a szemét Takács, persze nem nagyon. Hogyan is mondta mindég Bem? Egyszer mindannyian meghalunk. Kopaszra beretvált, fehér biliárdgolyóra emlékeztető feje ma is előtte van. Orvosaiban nem bízott, csontsebeit gyógyítandó

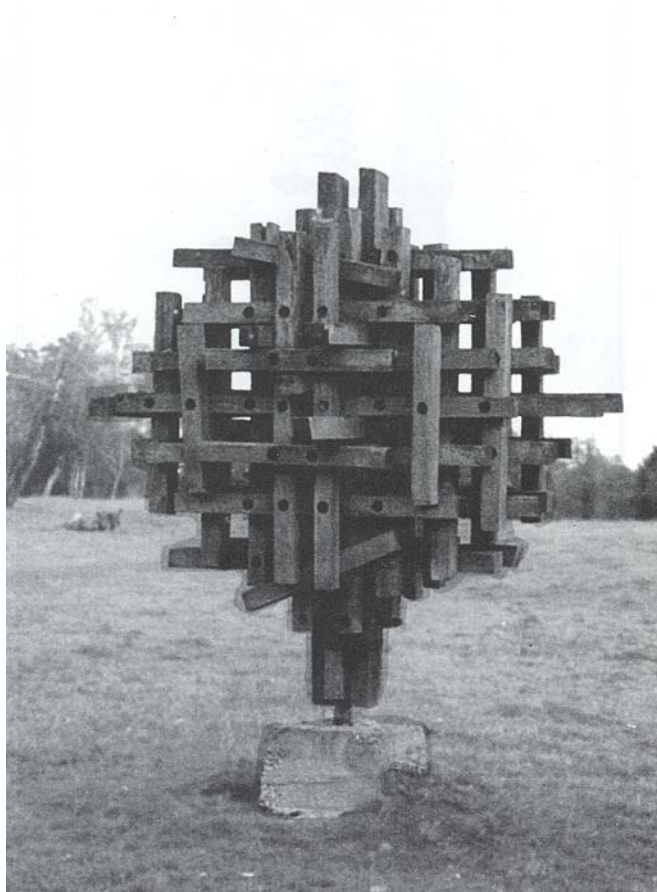
forró homokba ásatta be magát Aleppóban. Kopaszra beretvált feje, ahogy Szerémy mondogatta, a végzet kugligolyója, ott vibrált előttük az erős fényben.

A téren hömpölyögnek az álarcosok, felnéz az ablakra, Franciskát most nem látja. Mit csinálhat vajon? Elindul a forgatagban, határozott léptekkel megy, ötre megígérte a kapitányának, hogy ott lesz, nem késlekedhet, este viszont hiába várja a lányt, az ablaka is sötét, nem jön. Vesz egy kis üveg grappát, illogatja, percenként utasítva vissza a vállalkozó szellemű álarcos lányokat és fiúkat, később mégiscsak elveszíti türelmét, három rókamaszkot viselő nőszemélyt is leszólít, szíve mélyén remélve, hogy mégiscsak Franciska nevetése lesz a válasz, de csak ijedt, elképedt arcokba meredhet. A harmadik esetben verekedésbe is keveredik a nő kísérőjével, egy tigris-maszkot viselő férfivel. A palazzo kapujában hosszasan dörömböl, apró termetű, púpos kapus jelenik meg kulcsomóját lóbálva, az arany láttára érdeklődés csillan a szemében, de Franciskáról semmit sem tud. Értse meg uram, magyarázza, hiszen kiejtéséről hamar rájön, hogy nem született olasszal áll szemben, hogy fogalmam sincs kiről beszél. Különben is, magyarázza még készségesen, délután óta megint kiadta a szobát, ezek csak amolyan jövő-menő vendégek, éjszakai pillangók, vándorok, keresők, jönnek, voltak, lesznek... Nem, nem emlékezik arra a lányra, Takács sóhajtott, grappával is megkínálja, kis metszett üvegpohár kerül elő a púpos zsebéből, iszik, arca váratlanul pirosodik ki, jóindulattal magyarázza, látszik szívesen megvigasztalna komor vendégét, hogy nem tehet semmit érte. Értse meg, uracskám, mondja végül lemondóan, sokan járnak ide. Hátha, néz vissza még, eltűnve az ajtó mögött, hátha egy álruhás hercegkisasszony volt, *bolond ünnepen* mindég lehet. Takács mindenesetre éjfélig vár, aztán hazaballag szállására. Másnap, harmadnap is hiába keresi a lányt. Hosszú esztendők múlva is, ha véletlenül jázminillatot érez, azonnal megképződik előtte az ismeretlen, gyönyörű velencei lány képe; látja akkor is, ha le sem hunyja a szemét; érzi derekán a forró combok szorítását; hallja lihegését, s máris együtt repülnek a kéj leállíthatatlan körhintáin beteljesületlen végzetük felé. A nyarak lassan olyanok lesznek, mint a kártyalapok egy bűvész kezében, összekeverednek hajóutak és vonatozások, lovaglások és csaták, csak az a karneváli délután nem akar elhalványulni, csak a szív alakú arcocska nem akar darabokra hullni. Igen, Takács Ferenc egész hátralévő életében csak ez után az ismeretlen olasz lány után vágyakozik, róla képzeleg s a tőle származó egyetlen emlékét, a féldrágakövekkel kirakott markolatú törő, éjszakánként borát szűr-csölgetve hosszan megbámulja, kétségtelen (mormolja magának teliholdas éjszakákon, amikor szállása fölött óriási vörös lampionként függ a titokzatos holdtányér) kétségtelen, hogy ő volt a *válasz* és én elveszítettem.

Hajnal felé, amikor a gyertya csonkig égve utolsókat lobban, elképzeletti *közös életét* is ezzel a Franciska nevezetű olasz lánnyal, de mindég csak az ölelke-

zésig jut, máris fújni kezd a tramontána vagy a bóra és elsodorja karjai közül a lány karcsú testét...

A *szabadság* és a *szerelem*, mondja kioktatólag Szerémy kapitány, amelyekről ugye a költő is énekelt, egyik kezében kard, a másikban lant, csak múltó vendégek a vándorok és bujdosók életében. Akkor kell megbecsülni őket, amikor végre megképződnek. De egyet ne feledjen Takács, már a nagy Cervantes megmondotta volt a búsképű lovag históriájáról szóló nevezetes művében: *az út mindég jobb, mint a fogadók!* Lóra!...

DAN COVĂȚARU